

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗИ

Гейдарова Олена Володимирівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Хмельницького національного університету*

Однією з умов ефективного управління суб'єктом господарювання в кризових умовах є можливість передбачення наслідків прийнятих управлінських рішень і заходів, що запроваджені. В цьому випадку корисним стає моделювання, тобто процес формування умовного образу реального об'єкта з дослідженням його поведінки, можливих варіантів перебігу подій, впливу прийнятих управлінських рішень тощо. Використовуючи результати моделювання розвитку суб'єкта господарювання, особливо в умовах кризи, з'являється можливість здійснення цільового управління не тільки для досягнення певних результатів діяльності, але й з метою реалізації позитивних змін, здобуття нових можливостей, комплексної зміни стану та перспектив розвитку [1].

Виходячи з того, що розвиток підприємства є довготривалий цілеспрямований процес кількісних, якісних і структурних змін, з'являється можливість визначення основних цілей моделювання розвитку підприємства. Наведені цілі обґрунтовують управлінську цінність моделювання розвитку підприємства, а також визначають напрями використання отриманої інформації. До основних цілей моделювання розвитку бізнесу в сучасних умовах відносять: створення та дослідження цільового образу майбутньої поведінки підприємства для управлінських потреб; дослідження здатності та готовності підприємства у обраному напрямі; дослідження граничних меж розвитку підприємства за встановлених обмежень; дослідження залежності розвитку підприємства від існуючих умов функціонування; дослідження процесу переходу підприємства з одного стану в інший за встановлених обмежень; дослідження можливих варіантів розвитку підприємства за встановлених обмежень; використання методу аналізу сценаріїв розвитку підприємства для потреб управління [1].

В моделюванні розвитку підприємства знаходять відображення основні характерні риси завдання моделювання:

- орієнтація на кінцеві управлінські цінності;
- багатоваріантність інструментарію моделювання;
- слабка формалізованість процесів;
- багатоваріантність отриманих результатів;

– необхідність адаптації до конкретних умов функціонування підприємства.

Формування моделі розвитку підприємства повинна враховувати складну природу: бути цілісною – відображати природу розвитку (як процес, властивість та результат), та аналітичною – адекватно відображати розвиток підприємства.

Для забезпечення єдності виявлення та сприйняття попередніх зв'язків завдання моделювання розвитку підприємства формалізовано наступним чином [2]:

$$\left\{ \begin{array}{l} Dev = (A, S, V, B, R); \\ Dev^* = (A \rightarrow V \rightarrow R); \\ A = f_1(\{a_A\}); \\ S = f_2(A_1\{a_S\}); \\ V = f_3(A_1S_1\{a_V\}); \\ B = f_4(A_1S_1B_1\{a_B\}); \\ R = f_5(A_1S_1B_1R_1\{a_R\}). \end{array} \right. \quad (1)$$

Причому

$$\left\{ \begin{array}{l} S \in \{S\} \\ V \in \{V\} \end{array} \right. \quad (1.3)$$

де A – оцінка здатності підприємства до розвитку; S – можлива стратегія розвитку підприємства; $\{S\}$ – множина можливих стратегій розвитку підприємства; V – вектор/напрямок розвитку підприємства; $\{V\}$ – множина можливих векторів розвитку підприємства; B – базис/основа розвитку підприємства; $\{B\}$ – множина можливих базисів/основ розвитку підприємства; R – розвиток підприємства як результат; Dev – розвиток підприємства з точки зору управління, характеризується здатністю підприємства до розвитку, обраною стратегією розвитку, напрямом розвитку, основою розвитку та отриманим результатом розвитку; Dev^* – розвиток підприємства точки зору змістовної характеристики, як іманентну властивість/спроможність до розвитку; f_1, f_2, f_3, f_4, f_5 – функції, що застосовуються для визначення фактичних елементів розвитку для Dev ; $\{a\}$ – множина факторів, що використовуються для функції визначення елемента впливу для Dev (наприклад, при виборі стратегії розвитку підприємства).

Наведена формалізація завдання моделювання розвитку підприємства реалізується шляхом розробки єдиної цілісної моделі. Цілісна модель включає декілька порівняно незалежних моделей:

- модель здатності підприємства до розвитку;
- модель визначення та вибору стратегії розвитку підприємства;
- модель вибору напрямку/вектору розвитку;
- модель вибору основи/базису розвитку;
- модель бажаного результату розвитку підприємства.

Результати попередньої моделі обов'язково використовуються для побудови наступної моделі, і між собою тісно пов'язані між собою (рис. 1).

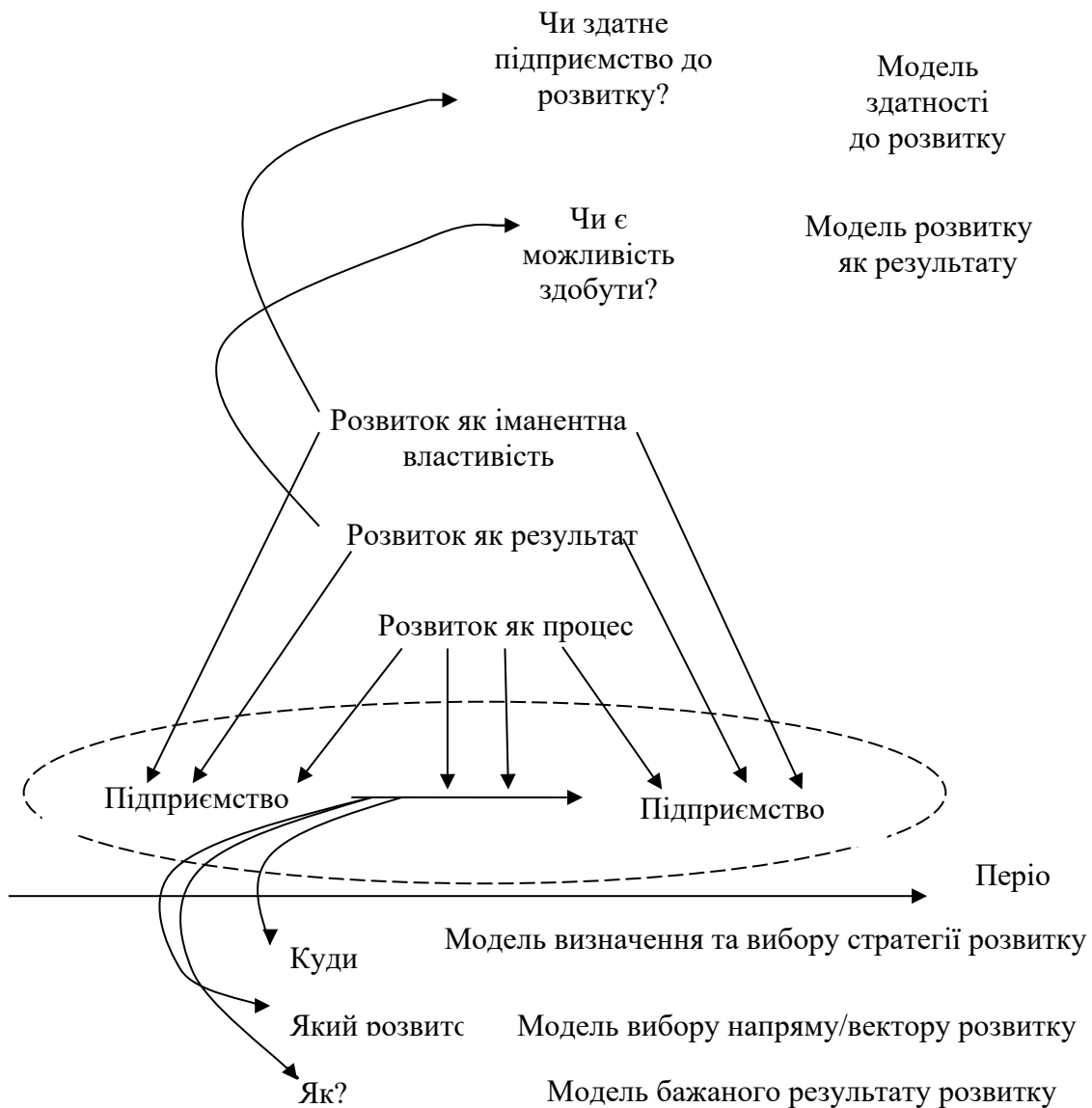

Рис. 1. Зв'язок між моделями розвитку бізнесу в умовах кризи

Джерело: [2]

Зв'язок моделей у цілісній моделі розвитку суб'єкта господарювання має причинно-наслідковий (хронологічно послідовне використанні моделей), критеріальний (визначення основних критеріїв розвитку підприємства, що є основою формування моделі) і заперечувально-дозвільний характер: (є проявом причинно-наслідкового зв'язку, полягає

в обґрунтуванні доцільності використання результатів попередніх моделей, тобто їх результати маю задовольняти встановлені цілі, і доводити доцільність подальшого моделювання) [3].

Інструментальною основою формування складових моделей розвитку бізнесу виступає методи нечітка логіка з формуванням логічного висновку, переважний критеріальний вибір і матричні моделі.

Наведена у дискрипторній формі модель розвитку суб'єкта господарювання є достатньо складною в процесі розробки, але компенсується простотою подальшого використання. Впровадження наведеної моделі розвитку підприємства із використанням MS Excel надає можливість моделювати розвиток підприємства тільки на основі введеної первинної інформації (даних) без додаткових розрахунків користувача.

Моделювання розвитку бізнесу доцільно здійснювати за допомогою єдиної моделі, яка є комплексною і містить 5 відносно незалежних моделей розвитку підприємства: модель здатності підприємства до розвитку; модель визначення та вибору стратегії розвитку підприємства; модель вибору напрямку/вектору розвитку; модель вибору основи/базису розвитку; модель бажаного результату розвитку підприємства. Всі моделі реалізуються з використання інструментарію нечіткої логіки, побудови дерева логічного висновку, критеріального вибору та аналітичних матричних моделей.

Список використаних джерел:

1. Гейдарова О.В. Управління розвитком бізнесу в умовах масштабної економічної кризи. Конференція "Домінанти розвитку HR-інжинірингу, економіки і бізнесу у XXI столітті в умовах перманентної трансформації національної і світової економік» (17–18 листопада 2022, Хмельницький).

2. Погорелов Ю.С. Моделювання розвитку підприємства. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-ekonomiky/Akt-prob-ekonomiky-2009-10/Akt-prob-ekonomiky-2009-10_51-59.pdf

3. Погляд керівників бізнесу в Україні 2020. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/10/KPMG-Review-Magazine-8-ukr.pdf>.